

LACANS “TÉLÉVISION” (1973-1974) EEN WOORD VAN COMMENTAAR OP HOOFDSTUK II¹

Lieven Jonckheere

¹ Lezing op de studiedag “Televisie. Zeven uur met Jacques Lacan” van het Gezelschap voor Psychoanalyse en Psychotherapie. De studiedag was gepland op 22/04/20, ter gelegenheid van de dertigste verjaardag van Julien Quackelbeens boek “Zeven Avonden met Jacques Lacan”, dat in 1991 een becommentarieerde vertaling van Lacans “Télévision” bracht. Omwille van de corona-epidemie werd de studiedag verschoven naar 27/04/22.

INLEIDING

toen Wim Galle mij vroeg om mee te werken aan studiedag rond Télévision, was ik verrast en heb ik onmiddellijk ja gezegd
ondertussen zijn we 2 j later – en ben ik tot het besef gekomen dat ik er zelfs naar uitgekeken heb om hier vandaag te staan ...

lang geleden, toen de dieren nog spraken, ben ik immers van heel dichtbij betrokken geweest bij de vertaling van Télévision door Julien Quackelbeen – én zijn commentaar daarop

- als assistent aan wat Julien Quackelbeen wel eens, vanuit een memorabele lapsus van een andere assistent, de ‘wrakgroep’ Psychoanalyse placht te noemen
 - als assistent was ik inderdaad een geprivilegieerde lezer van zijn vertaling en ik was meteen zo gebeten door dat vertalen én door de discussies die ik daarover met Julien Quackelbeen mocht hebben, dat ik
 - voor het eerst echt Frans geleerd heb
 - de onbedwingbare neiging ontwikkelde om Julien Quackelbeens vertaling voortdurend op mijn eigenste manier te hertalen
 - niet als een kritiek op of verbetering van zijn vertaling
 - maar in eerste instantie in een poging om Lacan zelf te begrijpen waardoor ik ook als een soort sparringpartner voor Julien Quackelbeen kon fungeren
- ik ben eens in mijn X files gedoken – en ik heb meteen mijn sparring partner versie van Julien Quackelbeens vertaling van hfst VI over de 3 vragen van Kant teruggevonden (pp. 57-70)

u kan zich inbeelden dat het voor Julien Quackelbeen geen pretje moet geweest zijn om met zo een betweterig assistentje als mij te moeten samenwerken
dat is mij overigens achteraf van alle kanten herhaald geworden: dat het geen pretje is om met mij samen te werken
– omdat ik inderdaad de onbedwingbare neiging heb om alles op mijn manier te ‘hertalen’

zelf bewaar ik in elk geval de beste herinneringen aan de hevige discussies waartoe mijn betweterige hertalingen van Julien Quackelbeens vertaling van Télévision altijd aanleiding gaven

- om een of andere reden leidde dat immers nooit tot onoplosbare misverstanden
- en het feit dat Julien Quackelbeen voor een stuk is meegegaan in wat ik mijn ‘symptoom’ en misschien zelfs mijn ‘sinthoom’ mag noemen, is medebepalend geweest voor het vinden van mijn *inconceivably private* ‘positie’ in de psychoanalyse,
ook nu nog – dat ik hier sta is daar voor mij een soort bewijs van

en dat ligt ook aan de basis voor wat vandaag de dag nog altijd een van mijn grote liefdes is op het gebied van de psychoanalyse en dat is jaja het vertalen van Lacan

die liefde voor het vertalen van Lacan is geconcretiseerd geraakt in het gegeven dat ik tegenwoordig samen met Anne Lysy, Lieve Billiet en Joost Demuynck deel uitmaak van het door Jacques-Alain Miller geautoriseerde vertaalteam van Lacan in het Nederlands (als “houder van het morele recht op het oeuvre van Lacan”)

samen hebben we al heel wat van Lacan vertaald
vertalingen die verschijnen in het Nederlandstalig tijdschrift van The New Lacanian School, dat door de Kring voor Psychoanalyse gemaakt

– dat eerst iNWiT heette en sedert een paar jaar tot viaLACAN werd herdoopt

- al heel wat lessen uit Seminars
laatste vertaling Sém XX hfst 3 en 11 – binnenkort in viaLACAN
- maar ook andere teksten uit de Ecrits en de Autres Ecrits
 - Ecrits eigenlijk helemaal vertaald, maar *on hold*
 - binnenkort wel vertaling “Subversion”, voor het eerst als apart boekje

dat is een hells werk, dat vertalen, met helse discussies

ik besef nu plots dat ik mij daarbij eigenlijk in de positie van Julien Quackelbeen heb gemanoeuvreerd:

- ik maak de eerste versie van de vertalingen
- en dan doen de anderen wat ik tegenover Julien Quackelbeen zo graag heb gedaan: ze schieten op mijn vertaling

but I love it – voor mij is dat een echte ontspanning: als ik mij niet goed voel in de psychoanalyse, en dat gebeurt wel eens, wel dan vertaal ik een stukje Lacan

– en denk ik altijd een beetje aan Julien Quackelbeen

– dan ben ik hem heel even een beetje

HOOFDSTUK II ALS SLEUTELHOOFDSTUK VAN TÉLÉVISION

door Wim gevraagd om commentaar op hfst II te geven
maar had ik zelf mogen kiezen dan zou het ook hfst II geworden zijn – want dat is het sleutelhoofdstuk van TV

in hfst II

- geeft Lacan zijn definities van onbewuste, symptoom en psychoanalyticus
Lacan legt uit
 - wat voor hem het onbewuste is
 - dat het symptoom deels op dat onbewuste is gebaseerd
 - hoe de psychoanalyticus een partieel antwoord op dat symptoom kan vormen cruciaal daarbij – maar niet altijd even duidelijk – is dat Lacan telkens het onderscheid maakt tussen zijn en Freuds definities van onbewuste, symptoom en psychoanalyticus
- cruciaal voor het verschil van Lacans definities met die van Freud is de oppositie *sens*=zin ↔ *signe*=teken
heel vereenvoudigend
 - Freud ontdekte de kant van de *sens* in het onbewuste en het symptoom en bij de psychoanalyticus
 - *Jenseits* van Freud is Lacan in het onbewuste en het symptoom en bij de psychoanalyticus naar de kant van het *signe* op zoek gegaan

ik heb dan ook gekozen voor een citaat waarin Lacan duidelijk stelt dat er een oppositie is tussen *sens*=zin en *signe*=teken TV18 of AE513

- in aankondiging heb ik dat citaat in vertaling flink vereenvoudigd
Het onbewuste herinnert eraan dat het tegengestelde van de kant van de zin, die ons in het spreken zo fascineert, de kant van het teken is (die we niet zien, waarvan we wegkijken)
- een stevige vereenvoudiging van misschien wel de ingewikkeldste zin van TV
ik zou jullie nu even kunnen laten proeven van het verschil tussen
 - de letterlijke vertaling van die zin
– waardoor Lacan compleet onbegrijpelijk dreigt te worden
 - een vrijere, op begripelijkheid gerichte vertaling van die zin
– waarbij mijn medevertalers dan altijd meteen roepen: “dat is niet Lacan, dat is Jonckheere”

hier nu niet, maar in de gepubliceerde tekst achteraf

- versie 1 = letterlijk

Vandaar ook dat het onbewuste, dat is de aandrang [insistance] waarmee het verlangen van zich laat horen, of ook nog de herhaling van wat in dat verlangen gevraagd wordt, - want dat is toch wel wat Freud al meteen bij zijn ontdekking van het onbewuste stelt, vandaar ook dat het onbewuste, als dat effectief beheerst wordt door de structuur die als kenmerk heeft dat ze, zoals ik dat dan zeg, de taal [langage] in detail [lalangue] introduceert, er ons aan herinnert dat die kant van de zin [sens] die ons in het spreken [parole] fascineert – en waardoor het zijn [être], waaraan Parmenides als eerste het denken [pensée] toedichtte, dan ook als een scherm tegen dat spreken [parole] gaat fungeren, er ons aan herinnert dat, ik ga besluiten, de taalstudie [langage] de kant van het teken [signe] tegenover die kant van de zin [sens] plaatst.

- versie 2 = begrijpelijker

Enerzijds is het onbewuste de aandrang [insistance] waarmee het verlangen van zich laat horen, of ook nog de herhaling van wat in dat verlangen gevraagd wordt (zoals Freud al meteen bij zijn ontdekking van het onbewuste stelt).

Anderzijds wordt het onbewuste beheerst door de structuur die, zoals ik dat dan zeg, de taal [langage] in detail [lalangue] introduceert. Als het onbewuste effectief zo in elkaar zit, wel dan confronteert dat onbewuste ons met de kant van het teken [signe] die volgens de taalstudie [langage] het tegengestelde is van de kant van de zin [sens] die ons in het spreken [parole] zo fascineert (en waardoor het zijn [être], waaraan Parmenides als eerste het denken [pensée] toedichtte, dan ook als een scherm tegen dat spreken [parole] gaat fungeren)

ik herinner mij dat wat Lacan in hfst II over *sens* en *signe* zegt, indertijd met Julien Quackelbeen een van die vele onoplosbare discussies vormde
ongetwijfeld omdat we op dat moment nog geen van beiden voldoende zicht op de verschillende evoluties in Lacans *enseignement* hadden

wij hadden toen nog niet echt door dat Lacan, in het laatste deel van zijn onderwijs,

- *le sens* radicaal gaat depreciëren
- *le signe* probeert te promoten

vanuit een nieuwe, eigen definitie van het teken

vanuit zijn eigen vorm van linguïstiek, die rekening houdt met het onbewuste

– en die hij zijn *linguisterie* noemde: linguïsterij of linghysterie

na meer dan 30 jaar begin ik het gevoel dat ik al wat meer zicht begin te krijgen op het lacaniaanse verschil tussen *sens* en *signe*

- onder andere door mijn vertalingen van andere teksten van Lacan
– uit de tijd van TV (1973-1974)
– waarin Lacan het expliciet over de oppositie tussen *sens* en *signe* heeft
 - Sém XX, 48 en 130
 - geschrift “Introduction édition allemande d’un premier volume des Ecrits”
en Lacans commentaar daarop tijdens congres 02/11/73
- maar ook – dat geef ik graag toe – Jacques-Alain Millers uitleg daarover
bv. Cours “Ce qui fait insigne” (variant op *signe*!!) 1986-1987
lessen 11/03/87 – 25/03/87 – 29/04/87 – 13/05/87

het enige wat ik hier vandaag wil doen is tonen hoe Lacan het onbewuste op zijn manier herdefinieert, vanuit dat onderscheid tussen *sens* en *signe*, vanuit zijn eigen linghysterisch te noemen herdefiniëring van *le signe*

hier nu dus niet over de impact daarvan op Lacans herdefiniëring van symptoom en psychoanalyticus

dat kan men wel terugvinden in mijn tekst

DEFINITIES VAN HET ONBEWUSTE

**Freuds herdefiniëring van het romantisch *Unbewusste*
primair negatieve *un* van *das Unbewusste* (Freud) of *le sujet* (Lacan)
– vanuit een mythische *Urverdrängung***

- Freud neemt een bestaande term *Unbewusste* over > problemen
Unbewusste was al op verschillende manieren gedefinieerd geworden
– vooral in de romantiek
 - voorvoegsel *un*=on altijd als een secundaire vorm van negativiteit beschouwd
 - *un* = ontkenning van iets dat primair positief zou zijn gedefinieerd
un-Bewusste = niet-bewustzijn
 - dat *un* heeft geen eigen positieve wetten
gewoon het wegvallen van de wetten van het bewustzijn
 - gevolg: *Unbewusste* wordt stortplaats voor al wat men niet op positieve manier kan begrijpen
- Freud herdefinieert het *Unbewusste* > ook weer problemen
 - voorvoegsel *un* wordt een primaire vorm van negativiteit
 - *un* van het *Unbewusste* is niet de negatie van iets dat al bestaat
 - *Unbewusste*
 - radicaal andere 'plaats' – cf. Fechners *andere Schauplatz*
 - met eigen wetten – cf. Freuds *Verdichtung & Verschiebung*
= Lacans taalwetten metafoor & metonymie (Lacan)
 - probleem
hoe kan primaire negativiteit van het *un* van zijn *Unbewusste* tot stand komen, indien niet door de negatie van iets dat al bestaat bv door verdringing?
 - Freuds metapsychologische hypothese: *un*=on gebaseerd op *Ur*=oer
Unbewusste komt tot stand via *Urverdrängung*=oerverdringing
 - niet iets positiefs dat negatief is geworden
 - maar iets dat nooit positief was en dus negatief is gebleven
 - Lacans onderwijs is één volgehouden poging om die primaire negativiteit van het *un* van Freuds *Unbewusste* te vatten
 - dat doet Lacan oa door Freuds *Unbewusste* met een filosofische term als *sujet* te herbenoemen
 - net zoals Freud in zijn definitie van het *Unbewusste* van de romantische connotatie ervan moest af geraken, moest Lacan in zijn definitie van het *sujet* van de filosofische connotatie ervan zien af te geraken

**Lacans herdefiniëring van Freuds *Unbewusste* of zijn *sujet*
mens moet een *Unbewusste* hebben of *sujet* zijn
– gewoon doordat hij spreekt, doordat mens in wezen een *parlêtre* is**

- stelling & onderscheid
 - centrale Stelling Lacan over Freuds *Unbewusste* of zijn *sujet*
 - primaire *un* van Freuds *Unbewusste*, primaire negativiteit van zijn *sujet* is het gevolg van het gegeven dat wij spreken, dat spreken ons wezen is
 - we zijn *parlêtres* – en dus hebben we een *Unbewusste*, zijn we een negatief *sujet*
 - onderscheid
Lacan werkt die stelling over zijn *parlêtre* als oorsprong van Freuds *Unbewusste* of zijn *sujet* uit
 - door 2 kanten van de taal te onderscheiden: *langage* en *lalangue*
ik vertaal én leg die twee termen van *langage* en *lalangue* meteen uit
 - maar eerst in alle platheid wat ik denk Lacans stelling in hfst II te zijn
 - *sens* is de verhouding als *Unbewusste* of *sujet* tot de *langage*
 - *signe* is de verhouding als *parlêtre* tot *lalangue*

- sens is de verhouding als *Unbewusste* of *sujet* tot de *langage*=taal – als structuur
- ivm *langage* blijft klassieke linguïstiek Lacans vertrekpunt
 - definitie *signe*
 - *le signe représente quelque chose pour quelqu'un*
het teken vertegenwoordigt iets voor iemand
cf. Peirce
 - *a sign stands for an object to an agent*
 - *agent* interpreteert dat teken, hij geeft daar *meaning*=betekenis aan
 - bv rook is het teken dat er ergens vuur is – voor mij dan toch
 - decompositie *signe* in *signifiant*=betekenaar // *signifié*=betekende
ogv stoa en Saussure
- maar Lacans geeft die klassieke linguïstiek meteen een twist
Lacan ontwikkelt een eigen linguïstiek die rekening houdt met het onbewuste en die hij dus *linguïsterie*=linghysterie noemt
 - theorie van de betekenaar
 - geen verband tussen betekenaar en betekende
 - betekenaar overweegt op betekenaar
 - definitie betekenaar
signifiant représente le sujet auprès d'un autre signifiant
betekenaar S1 vertegenwoordigt het subject tov andere betekenaar S2
 - andere betekenaar S2
 - S2 = alsmaar andere betekenaar – dat is metonymie
 - Alsmaar andere betekenaar komt ipv *Autre signifiant qui n'est pas*
 - betekenaar S1
kan gesubsitueerd worden door andere betekenaar – dat is metafoor
 - met *effet de sens* = onbewuste zin, gebaseerd op de infantiele seksualiteit (Oedipus & castratie)
 - dat zijn zogenaamde onbewuste *Bildungen*=*formations*=vormsels
cf. droom/witz/lapsus – maar ook, in bepaald opzicht, het symptoom
- nieuwe vraag ivm betekenaar – vanuit Freuds drift:
verhouding *signifiant* // *jouissance* in die onbewuste formaties
 - *jouissance* vertalen? genot? genieting? geniet!
 - Freud: castratie=fallus lokaliseert *jouissance* als verboden
 - we recupereren echter een beetje van die verloren *jouissance*
– doordat we genieten van de onbewuste, infantiel seksuele zin, die via substitutie betekenaars of metafoor tot stand komt
cf. *jouis-sens* = geniet-zin
 - productie van onbewuste infantiele seksuele zin en het genot daaruit ...
 - ... lijken eindeloos
cf. *on croirait que l'analyse nous déverse du sens à flot pour le bateau sexuel* = men denkt graag dat de analyse het kraantje van die zin volledig openzet teneinde het schuitje van het seksuele drijvende te houden.
 - ... maar dat is niet eindeloos: de *sens* en genot ervan kennen grens
nl *non-sens rapport sexuel*
alles kan seksuele zin krijgen, behalve de verhouding man//vrouw

- signe is de verhouding als *parlêtre* tot *lalangue* – die onder de talige structuur ligt
- vertaling *lalangue*? neologisme ...
 - term *lalangue* verdubbelt de begin 'l'
 - verwijst naar infantiel 'spraakgebrek' *lallation* = lambdacisme
 - voorstel vertaling: 'tataal' – verdubbeling begin 't' = taucisme
 - echter term *lalangue* is ook een grammaticale operatie
 - slokt het lidwoord op: *la langue* → *lalangue*
 - voorstel vertaling: 'de taal' → 'detaal'
- definitie *lalangue*
 - geheel van equivoques die in één specifieke *langue*=taal mogelijk zijn
> elke taal heeft dus een andere, eigen *lalangue*
 - equivoques zijn gebaseerd op homofonie
homofonie = gesproken eenheid (foneem / woord / zin / verhaal / hele denken) kan in elke taal altijd op verschillende wijzen 'verhoord' worden
 - bv Frans Lacan klassiek: *deux* of *d'eux*
 - bv Nederlands ik klassiek: 'wij' of 'wei'
 - homofone equivoques zijn gebaseerd op het onderscheid tussen gesproken en geschreven woord
'horen' is eigenlijk 'schrijven': als we klanken 'begrijpen', schrijven we die ahw in gedachten in die taal, waarbij we moeten kiezen tussen verschillende 'schrijfwijzen'
 - equivoque wijzen om het gehoorde te schrijven noemt Lacan *chiffrages*
chiffrages = soort codering in geheimschrift
lalangue = prothese voor elke *langue*=taal
 - ontstaan *lalangue*
lalangue wordt op elk moment door vrouwen onderaan gecreëerd
– en dat is meteen de link tot de *jouissance* in *lalangue*
- dé hamvraag voor Lacan: verhouding *lalangue*=equivoque tot *jouissance*

- dé hamvraag voor Lacan: verhouding *lalangue*=equivoue tot *jouissance*
 - om die vraag te kunnen beantwoorden moeten we met Lacan 2 vormen van onbewuste onderscheiden
 - *inconscient symbolique* = symbolisch onbewuste
 - *inconscient réel* = reëel onbewuste
 onderscheid dat Lacan maakt ten tijde van TV – in tekst die ik ook ooit vertaalde: nl. “intro édition allemande écrits” 1973 (AE 558)
 - symbolisch onbewuste
 - kennen we – cf. hierboven
 - symbolisch onbewuste komt tot stand doordat *langage* haar structuur aan de equivoue *lalangue* oplegt
cf. *langage* = *élucubration de savoir sur lalangue* – wetensgewrocht
 - formaties van het symbolisch onbewuste hebben seksuele *sens*
 - reële onbewuste
 - eigenlijk nieuw, op de kaart gezet door Jacques-Alain Miller
Lacan: *inconscient témoigne d'un réel qui lui est propre*
= onbewuste getuigt van een eigen reële > onbewuste is ergens reël ?
 - hapax Lacan die JAM op typische wijze in zijn *orientation lacanienne* exploiteert om Lacan voor deze tijd te updaten
 - nieuw concept, in de lijn van Lacans *4 concepts fondamentaux*
daar kiemt al onderscheid tussen symbolisch en reëel onbewuste
 - simpel gezegd: reëel onbewuste bestaat uit equivoques van *lalangue*
 - equivoques van het reële onbewuste hebben geen infantiele seksuele *sens* vanuit het onbewuste, vanuit Oedipuscomplex en castratie
maar equivoques van het reële onbewuste zijn *signes de la jouissance*
 - ik zei al: equivoques zijn *chiffrages* = codering van het gehoorde in geheimschrift
 - wat in dat geheimschrift gehoord en gecodeerd is de *jouissance*
de *jouissance* van moeders die onder elkaar als vrouw spreken – zonder dat we dat begrijpen
via of in die verschrijvingen of *chiffrages* stockeren we die binnen het onbewuste niet vatbare *jouissance* van de vrouwen die ons als moeders de taal leren
 - en dat bepaalt de andere kant van het symptoom
het symptoom niet als onbewuste formatie
maar het symptoom als *événement de jouissance*

niet meer in lezing

SYMPTOOM

Freuds symptoom

Ubw maakt *corps*=lichaam en *âme*=ziel(=geest)

maar symbolische Ubw en reële Ubw hebben andere effecten op lichaam en ziel

- op basis van een bepaalde sequens
 - filosofie Aristoteles
âme met een *pensée* en die schept een *Innenwelt* – in oppositie met *Umwelt*=realiteit
 - psychoanalyse Lacan TV 16
 - *le sujet de l'inconscient ne touche à l'âme que par le corps, d'y introduire la pensée*
het is enkel en alleen doordat het subject van het onbewuste het denken [*pensée*] in het lichaam introduceert, dat dit subject, via het lichaam, iets met de ziel te maken heeft
lalangue → *langage* → *pensée*=*Gedanke*=*Ubw* → *corps* → *âme*
 - realiteit is een fantasma, want ook gebaseerd op soort *pensée* (fout in TV??)
- Lacan vermeldt enkel effecten van Symbolisch Ubw op lichaam en ziel
langage=betekenaar=structuur en *Ubw*=*pensée*=*Gedanke*
 - betekenaar versnijdt lichaam en ziel – leidt tot klassieke neurotische symptomen
 - *Ubw pensée* vindt geen plaats in het lichaam
→ *langage* versnijdt lichaam = hysterische conversie
 - *Ubw pensée* vindt geen plaats in de ziel (*âme*)
→ *langage* verknipt ziel = dwanggedachte
 - symptoom = betekenaar = metafoor = *parole*

Lacans symptoom of sinthoom

Lacan zou hier ook kliniek van de effecten van Reële Ubw op lichaam en ziel kunnen vermeld hebben

- *lalangue* slaat in op lichaam en ziel – leidt tot 'nieuwe symptomen' = sinthomen?
 - *lalangue* slaat in op lichaam = lichaamsfenomenen (*phénomènes corporels*)
 - *lalangue* slaat in op ziel = morele maso?? cf. negatieve therapeutische reactie?
- symptoom = *signe*
 - mix van nieuwe S (uit *lalangue*) en genot van die *lalangue*
 - daardoor kan symptoom als *nom propre* fungeren
 - symptoom maakt niet alleen *parlêtre*
 - symptoom maakt ook *jouissance*
 - en daardoor is identificatie met symptoom mogelijk
 - en daardoor kan symptoom ook een soort 'identiteit' verschaffen

PSYCHOANALYSE/PSYCHOANALYTICUS

altijd vanuit *Demande*

vanuit protest van spreekwezen dat lijdt aan corps of pensée

Psychotherapie vanuit de geneeskunde

therapie ogv de *common sense* van het symptoom

= geneeskunde (huisartsen) = Meester die met ptn spreekt

- altijd al – ook nu nog
- houdt geen rekening met het Ubw
 - *mots* = S1 = Meesterbetekenaar
S1 die zelf niet weet dat hij *non-sens* (geen *rapport sexuel*) is (JAM)
 - suggestie inherent aan S1
 - gaat altijd richting *bon sens en sens commun* = S2 (TV10: S1→S2)
 - wiegt in slaap
 - grenzen (van dat in slaap wiegen)
 - komische – tonen dat men niet slaapt
men toont dat men weet dat S1 non-sens is (geen rapport sexuel)
 - pire (weg naar de hel) = wakker schieten uit nachtmerrie

Freuds psychoanalyse

- therapie ogv de Symbolische of Ubw zin van het symptoom
 - interpretatie Ubw formaties naar het model van de wit
voedt S kant van het symptoom met zin = sens sexuel
 - grenzen = *non-sens rapport sexuel* (geen *rapport sexuel*)
- ontaardt gemakkelijk tot *Psychothérapie d'inspiration PA*
 - 1973: bijna allemaal toen psychodynamisch – nu allemaal CBT
 - houdt alleen rekening met S kant van Ubw – en niet met R kant van Ubw

Lacans psychoanalyse

- therapie (recours) ogv de *jouis-sens* of teken-kant van het symptoom
 - houdt ook rekening houden met de R kant van het Ubw
 - ogv 2 kanten symptoom
 - Ubw formaties zijn op zich interpretaties
indien geen Ubw formaties – dan interpretatie naar het model van de Ubw
formatie
 - *déchiffrage* equivoques oa via grammatica als R van geen *rapport sexuel*
in *lalangue*
geen bron van genot (in de zin) voor analyticus: *message déchiffré peut*
rester énigmatique
resultaat = *dénouer*